
ՓՈՔՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Կարեն Հովհաննեսի Մամիկոնյան

Տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ,

ՀՀ ԳԱԱ «Փորձաքննությունների ազգային բյուրո» ՊՈԱԿ-ի

գիտական հետազոտությունների և տեխնիկական փորձարկումների

համակարգման բաժնի պետ, տնտեսագիտական և հաշվապահական

փորձաքննությունների բաժնի փորձագետ

DOI: 10.63925/18294847-2025.op20-06

Համառոտագիր: Ներկայումս Հայաստանի Հանրապետությունում առանց փոքր և միջին ձեռնարկատիրության անհնար է շուկայական տնտեսության լիարժեք գործունեությունը և զարգացումը, քանի որ հենց այս ոլորտն է հեշտությամբ հարմարվում անընդհատ փոփոխվող շուկայական պայմաններին, ստեղծում մրցակցային միջավայր և հիմքեր ապահովում քաղաքակիրթ շուկայական հարաբերությունների զարգացման համար: Այդուհանդերձ, փոքր և միջին ձեռնարկատիրության ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտում առկա անկայուն դրույթները, ինչպես նաև այս ոլորտում հաճախակի իրականացվող իրավական փոփոխությունները որոշակի առումով կարող են հանդես գալ որպես խոչընդոտող գործոններ՝ ձեռնարկատիրական գործունեության արդյունավետ կազմակերպման և վարման գործընթացում:

Հոդվածում վերլուծվել են Հայաստանի Հանրապետությունում արդիական համարվող բիզնեսի իրավական կարգավորման մի շարք խնդիրներ, որոնք, ըստ էության, գործարարության զարգացմանը խոչընդոտող գործոնների շարքում հանդես գալով, մշտապես պահանջում են լուծումների նոր մոտեցումներ՝ կախված երկրի տնտեսական և հասարակության սոցիալական իրավիճակների փոփոխություններից:

Բանալի բառեր. փոքր և միջին ձեռնարկատիրություն, բիզնեսի իրավական կարգավորման խնդիրներ, խոչընդոտող գործոններ, իրավական հիմքեր, գործարարություն:

Ժամանակակից տնտեսական հարաբերությունների պայմաններում կտրուկ տնտեսական փոխակերպումները նոր մարտահրավերներ են առաջադրում ձեռնարկատիրությանը, ինչը ենթադրում է, որ տնտեսվարող սուբյեկտները պետք է շարունակաբար կատարելագործեն իրենց գործունեության կազմակերպման ուղիները, բացահայտեն ու օգտագործեն ոլորտի ներուժը լիարժեք:

Հանրահայտ է, որ երկրի տնտեսական անկայունությունը, աղքատության բարձր շեմը, ոչ նպաստավոր աշխարհագրական դիրքը, ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրման դժվարությունները, իրացման շուկաների փոքր լինելը և գերհագեցվածությունը, ֆինանսական ռեսուրսների դժվար հասանելիությունը, ինչպես նաև բարձր հարկային բեռը ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման և վարման համար ծանր բալաստ են համարվում, որին անուղղակի կերպով ավելացվում է նաև բիզնեսի իրավական կարգավորման խնդիրները:

Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության (այսուհետ նաև՝ ՓՄՁ) զարգացման առումով նախ անհրաժեշտ է ընդգծել, որ ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրումն արտադրական գործընթացներում նախապայման է համարվում ՓՄՁ զարգացման համար: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները գնալով ավելի են ներգրավվում տարբեր բիզնես գործընթացներում՝ նոր ծառայությունների և ապրանքների ստեղծումից մինչև արդյունքների վերլուծություն և ռազմավարության օպտիմալացում: Բիզնեսի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ինտեգրման առավելությունները հսկայական են, այդ թվում՝ ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման, ավտոմատացման, նախագնման և զարգացման, ծախսերի կրճատման, հաճախորդների սպասարկման, հեղինակության բարելավման և այլ ուղղություններով¹:

Այս առումով ձեռնարկատիրության ոլորտի օժանդակման, մրցունակության բարձրացման և զարգացման համար անհրաժեշտ է կարևորել մի քանի

¹ Տե՛ս Աղբյուրը՝ URL:<https://ibs.ru/media/rol-informatsionnykh-tehnologiy-dlya-biznesa-v-2023-godu/> (վերջին այցելություն 02.10.2025):

ռազմավարական ուղղություններ, որոնցում կան քննարկման արժանի իրավական կարգավորման հետևյալ խնդիրները.

1. *Հարկային օրենսդրության կայունության ապահովում:* Տնտեսվարող սուբյեկտների համար, բացի բարենպաստ օրենսդրական դաշտի առկայությունից, ոչ պակաս էական նշանակություն ունի նաև օրենսդրական կայունությունը: Հարկային օրենսգրքի հաճախակի փոփոխություններով պայմանավորված՝ տնտեսվարող սուբյեկտներն էական դժվարություններով են հարմարվում նոր իրավական կարգավորումներին: Որոշ դեպքերում դրանց կիրառումը բավական երկար ժամանակ տնտեսվարողի կողմից ընթանում է խախտումներով, ինչը հանգեցնում է անցանկալի հետևանքների: Հաճախակի փոփոխությունները տնտեսվարողներին հնարավորություն չեն տալիս կազմել միջնաժամկետ կամ երկարաժամկետ ռազմավարական ծրագրեր, ինչպես նաև ճիշտ կառավարել ռիսկերը և կանխատեսել եկամուտները:

Տարբերություններ կան նաև հարկային օրենսդրության և հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտների պահանջների միջև, որոնք գործնականում անհամապատասխանություններ են առաջացնում հաշվապահական հաշվառման վարման ժամանակ:

Այսպես, ընդհանուր առմամբ ընդունված է համարել, որ հաշվապահական հաշվառման նպատակը ֆինանսական հաշվետվություններից օգտվողներին օբյեկտիվ տեղեկատվություն տրամադրելն է կազմակերպության գործունեության ֆինանսական արդյունքների, ֆինանսական վիճակի և դրա փոփոխությունների մասին, իսկ հարկային հաշվառման նպատակը ՀՀ հարկային օրենսգրքին համապատասխան հարկերի հաշվարկումն է, ինչը ենթադրում է ձեռնարկատիրական գործունեությունից հարկման ենթակա եկամուտները հարկային հաշվարկներում ճիշտ արտացոլելը և հարկի համապատասխան դրույքաչափը կիրառելը: Հարկ է նշել, որ ՀՀ հարկային օրենսգրքում շահութահարկի հարկային բազայի որոշման նպատակով նախատեսված է հաշվապահական հաշվառման մի քանի էական առանձնահատկություններ. խոսքը նույն օբյեկտի վերաբերյալ հարկային և ֆինանսական տարբերակված հաշվառման ուղղություններով ստացվող տարբեր ցուցանիշների մասին է, դրանք են.

- հարկային և հաշվապահական հաշվառման տեսանկյունից շահույթի և վնասի տարբեր ցուցանիշները. հայեցակարգային առումով ֆինանսական և հարկային հաշվառումներում ակտիվների և պարտավորությունների չափման հասկացություններն ու սահմանումները տարբեր են, ինչն ակնհայտորեն հանգեցնում է ըստ դրանց հաշվարկված եկամուտների և ծախսերի, և, որպես հետևանք՝ հարկային և ֆինանսական տեսություններից բխող շահույթի և վնասի տարբեր ցուցանիշների,

- հիմնական միջոցների մաշվածության տարբեր ցուցանիշները, մասնավորապես՝

1) ակտիվների ամորտիզացիոն ժամանակաշրջանները,

2) մաշվածության հաշվառումը,

3) մաշվածության տարբեր եղանակները,

4) տրանսպորտային միջոցի կամ հաստոցի մաշվածությունը և այլն:

ՀՀ հարկային օրենսգրքի համաձայն՝ հարկ վճարողի հարկային բազան որոշելիս որոշակի տեսակի ծախսերի գծով համախառն եկամուտից չեն նվազեցվում սահմանված գումարները գերազանցող ծախսերը: Մինչդեռ ֆինանսական հաշվառման մեջ այս նույն ծախսերը կարող են ամբողջությամբ նվազեցվել եկամուտից: Իրականում հարկային հաշվառման մեջ կարող են չնախատեսվել այնպիսի նվազեցումներ (ծախսեր, կորուստներ և այլ նվազեցումներ), որոնք այդպիսիք կհամարվեն ֆինանսական հաշվառման տեսանկյունից և այլն²:

2. *Ներքին և արտաքին շուկաների հասանելիության բարձրացում:* Հարկ է անդրադառնալ նաև այն իրողությանը, որ փոքր ներքին շուկայի պայմաններում ոչ բարենպաստ աշխարհագրական դիրքը և ենթակառուցվածքներում առկա թերություններն ու բացթողումները խոչընդոտ են համարվում ապրանքների արտահանումը խթանելու գործում: Բացի այդ, որոշակի հումքի ներկրման համար անհրաժեշտ է նվազեցնել մաքսային վճարների չափը, քանի որ երբեմն ավելի մատչելի է ներմուծել պատրաստի արտադրանքը, քան Հայաստանում այդ արտադրանքի արտադրման համար անհրաժեշտ հումքը: Արդյունքում՝ տեղական արտադրանքը կարող է կորցնել իր մրցունակությունը:

² Տե՛ս Мамиконян К.О., Вопросы методологии финансово-экономической экспертизы: Методическое пособие / К.О. Мамиконян. - Ер.: авт. изд., 2022.- 115 с., Էջ՝ 57-59:

Պետք է արձանագրել, որ, միևնույն ժամանակ, արտաքին շուկաներում հայաստանյան տնտեսվարողների ապրանքների մրցունակությունը ցածր է՝ որակի համապատասխան ստանդարտները չապահովելու պատճառով: Այս առումով իրավակարգավորումները պետք է հստակեցվեն, ինչպես նաև խստացվեն՝ առաջին պլան մղելով որակի միջազգային ստանդարտացմանը մասնակցության և այդ ստանդարտների տեղայնացման գործընթացները:

Երկակի նշանակության ապրանքների խնդիրը նույնպես արդիական է: Բազմաթիվ դեպքերում մաքսային ծառայողների կողմից կասկած է հարուցվում, թե ներմուծվող ապրանքը կարո՞ղ է ունենալ երկակի օգտագործման կամ կիրառման նպատակ (օրինակ՝ ենթադրվում է, որ ներմուծված յուղանյութերը, սարքավորումները կամ դրանց պահեստամասերը կարող են օգտագործվել ռազմական նպատակներով): Այնուհետև ապրանքների երկակի նշանակությունը գնահատելու համար սկսվում է գննման համապատասխան գործընթաց, որը, սակայն, բիզնեսի կազմակերպման տեսանկյունից, ըստ էության, ժամանակի կորուստ է համարվում, ինչը և խոսում է այն մասին, որ ապրանքների երկակի օգտագործման թույլտվության կամ մերժման համար ընթացակարգերը և չափանիշները պետք է հնարավորինս հստակեցվեն կամ լրացվեն նորերով:

3. *Ֆինանսների հասանելիության բարելավում:* Հայաստանի Հանրապետությունում ՓՄՁ ոլորտի զգալի մասն իր շահութաբերության ապահովումը որոշակիորեն տեսնում է նաև վարկավորման ցածր տոկոսադրույքների պայմաններում: Վերջինս նշանակում է, որ եթե պետության տնտեսական ռազմավարությունում փոքր և միջին ձեռնարկատիրությունը դասակարգվել է որպես երկրի տնտեսական առաջընթացի և հասարակության բարեկեցության ապահովման շարժիչ ուժ, ապա պետության կողմից պետք է մեխանիզմներ մշակվեն նաև վարկավորման տոկոսադրույքի նվազեցման ուղղությամբ³:

Տնտեսության զարգացման առաջին նախապայմաններից է մարդկանց, բիզնեսի և պետության միջև փոխվստահություն ձևավորելը: Փոխվստահությունն իրենից ենթադրում է ներդրողների և պետության միջև արդար ու բաց բանակցություն, որը

³ Տե՛ս Ձեռնարկատիրական գործունեություն և ֆինանսներ: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ /Կարեն Հովհաննեսի Մամիկոնյան.- Եր.: 2019.- 138 էջ, էջ 10-րդ:

պետք է հիմնվի օրենսդրական կայունության և վերջինովս էլ պայմանավորված՝ տնտեսական կանխատեսելիության վրա: Այս ամբողջով հանդերձ՝ պետության զարգացման գրավականը պետք է փնտրել հատկապես փոխվատահույության մեջ:

Հայտնի է, որ փոքր և միջին ձեռնարկատիրության ոլորտում կարևորագույն խնդիրներից են ֆինանսավորման և վարկավորման հարցերը, որոնք անխուսափելիորեն պահանջում են նաև պատշաճ իրավական կարգավորման գործընթացի իրականացում: Վարկատուի և վարկառուի միջև սահմանափակությունը, որն առաջանում է վարկային պայմանագրի կատարման ընթացքում տեղի ունեցած վարկի և տոկոսների մարմանն ուղղվող գումարների չվճարումների (սահմանված ժամկետում չվճարվածի) պարագայում վարկատուի կողմից պայմանագրով սահմանված տուժանքի (տուգանքի, տույժի) հաշվարկման դեպքերում, կախված է վարկատուի կողմից մինչև պայմանագրի գործողության վերջնաժամկետը ժամանակացույցով նախատեսված վճարման ենթակա գումարների նկատմամբ տուժանքի հաշվարկման, ինչպես նաև՝ վարկի մարման վերջնաժամկետից հետո ընկած ժամանակահատվածի համար վճարման ենթակա վարկի մայր գումարի նկատմամբ տոկոսների հաշվարկման պայմանագրով կամ օրենսդրությամբ սահմանված սկզբունքների կիրառությունից⁴: Սակայն կարող է պարզվել, որ վարկի գումարը, նշված պայմանների համաձայն, 1 տարվա ընթացքում սառեցման (վարկառուի կողմից չվճարման) դեպքում տուժանքների կիրառումն իրականում վարկատուին կբերի 2.9 - 3.8 անգամ (նվազագույնն ընտրելով միայն տույժերի գումարը) ավելի շատ եկամուտ, քան այդ նույն վարկի գումարը նույն ժամանակահատվածով առավելագույն տոկոսադրույքով տրամադրման պարագայում: Նշվածը նույնպես մտածելու տեղիք է տալիս այն առումով, որ փոխադարձ վստահություն հաստատելու համար պետք է ոչ թե խստագույնս պատժել ֆինանսավորման կարիք ունեցող վարկառու ընկերությանը, այլ ընդառաջել և օգնել, որպեսզի նա ֆինանսապես կայունանա:

Համաձայն ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 372-րդ հոդվածով նախատեսված դրույթի՝ սահմանափակումները սահմանված են պայմանագրով որոշված տուժանքի

⁴ Տե՛ս Կարեն Մամիկոնյան, Վարկային պայմանագրի խախտման հետևանքները և հարցերը ֆինանսատնտեսագիտական փորձաքննությունների շրջանակներում / Դատական իշխանություն, ապրիլ-հունիս 2022 4-6 (274-276):

չափի առնչությամբ, մասնավորապես՝ 1) պայմանագրով որոշված տուժանքի տարեկան առավելագույն չափը չի կարող գերազանցել ՀՀ ԿԲ սահմանած ԲՏՀԴ-ի քառապատիկը, 2) պայմանագրով որոշված բոլոր տուժանքների հանրագումարի չափը չի կարող գերազանցել տվյալ պահին առկա պարտքի հիմնական գումարը⁵: Ի դեպ, վերոնշյալ տուժանքի չափի վերաբերյալ սահմանափակումների նույնաբովանդակ դրույթներ բացակայում են և՛ Ռուսաստանի Դաշնության, և՛ Բելառուսի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքերում, որը, ինչ խոսք, խորհելու տեղիք է տալիս:

Միևնույն ժամանակ, անհրաժեշտ է ընդգծել նաև, որ, ի տարբերություն երկրորդ դրույթի, որտեղ պարզորոշ կերպով համեմատությունը կատարվում է դրամական գումարի հետ, ներկայացված առաջին դրույթում «տուժանքի տարեկան առավելագույն չափի» որոշման մեխանիզմն այդքան էլ ընթռնելի չէ:

4. *Օրենսդրության կարգավորման շրջանակներում սեփականության իրավունքի ներդրման և իրացման նորմատիվների բարելավում*: Փոքր և միջին բիզնեսի գործունեության իրավական հիմքերը հիմնականում սահմանվում են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով, ՀՀ հարկային օրենսգրքով, ինչպես նաև «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին», «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» և «Անհատ ձեռնարկատիրոջ մասին» ՀՀ օրենքներով: Այս խնդրի ներքո թերևս անհրաժեշտ է քննարկել հատկապես «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ նաև Օրենք) երկու բաց:

Առաջին՝ Օրենքի 18-րդ հոդվածի համաձայն. «2. Եթե, ընկերության կանոնադրությանը համապատասխան, մասնակցի բաժնեմասի (դրա մասի) օտարումը երրորդ անձանց հնարավոր չէ, իսկ ընկերության մյուս մասնակիցները հրաժարվում են այն գնելուց, ապա ընկերությունը պարտավոր է մասնակցի պահանջով ձեռք բերել մասնակցի բաժնեմասը»: «3. Ընկերությունը պարտավոր է սույն օրենքի 23-րդ հոդվածի 1-ին կետով սահմանված կարգով մասնակցին վճարել բաժնեմասի (դրա մասի) արժեքը»⁶: Համաձայն Օրենքի 23-րդ հոդվածի՝ բաժնեմասի արժեքը որոշվում է՝

⁵ Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 372-րդ հոդված:

⁶ Տե՛ս «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք, 18-րդ հոդված:

«ընկերությունից դուրս գալու մասին դիմումը ներկայացնելու պահին ընկերության վերջին հաշվետու ժամանակաշրջանի հաշվապահական հաշվետվությունների հիման վրա»⁷: Հիմնական խնդիրն այն է, որ ընկերության բաժնեմասի գնման դեպքում Օրենքը հստակ չի սահմանում այն մեխանիզմները, որոնց հիման պետք է որոշվի ընկերության բաժնեմասի շուկայական արժեքը: Ստացվում է, որ մասնակցի բաժնեմասի (դրա մասի) օտարումը երրորդ անձանց եթե հնարավոր չէ, իսկ ընկերության մյուս մասնակիցները հրաժարվում են այն գնելուց, ապա պետք է փաստել, որ այս դեպքում օրենքի տրամաբանությունը հստակեցված չէ, գուցե, ենթադրաբար, ընկերությունը պարտավոր է ձեռք բերել այդ բաժնեմասը՝ մասնակցին վճարելով կազմակերպության վերջին հաշվետու ժամանակաշրջանի հաշվապահական հաշվետվություններում արտացոլված կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալում մասնակցության համապատասխան չափին համամասնորեն: Տնտեսագիտության տեսակետից վերը նշվածն անտրամաբանական է, քանի որ այս մեխանիզմի գործողությունը որևէ կերպ չի առնչվում ընկերության սեփական կապիտալի (զուտ ակտիվների) արժեքի հետ⁸:

Երկրորդ՝ Օրենքի 33-րդ հոդվածի 1-ի մասի համաձայն. «Ընդհանուր ժողովը, կարող է որոշում ընդունել ավելացնելու ընկերության կանոնադրական կապիտալը՝ ընկերության մասնակիցների կողմից լրացուցիչ ավանդների ներդրման միջոցով: Այդ որոշմամբ պետք է սահմանվի լրացուցիչ ավանդների ընդհանուր արժեքը, ինչպես նաև սահմանվի լրացուցիչ ավանդի արժեքի և այն գումարի՝ բոլոր մասնակիցների համար միասնական հարաբերակցությունը, որով ավելացնում է նրա բաժնեմասի անվանական արժեքը: Նշված հարաբերակցությունը չի կարող մեկից և ընկերության զուտ ակտիվների ու կանոնադրական կապիտալի հարաբերությունից մեծ լինել»⁹:

Պետք է արձանագրել, որ Օրենքի վերոնշյալ պահանջներն ու սկզբունքներն ընկերության մասնակիցների կողմից լրացուցիչ ավանդների ներդրման գործընթացի մեթոդաբանության կիրառման առումով դժվարություններ են առաջ բերում, մասնավորապես՝ կապված դրանց մաթեմատիկորեն ձևակերպման և բանաձևային

⁷ Տե՛ս «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք, 23-րդ հոդված:

⁸ Տե՛ս Ձեռնարկատիրական գործունեություն և ֆինանսներ: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ /Կարեն Հովհաննեսի Մամիկոնյան.- Եր.: 2019. էջ 138, էջեր 86-87:

⁹ Տե՛ս «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք, 33-րդ հոդված:

տեսքով ներկայացման հետ: Բերված դրույթում միանշանակորեն չի սահմանվում հետևյալ կարևոր ձևակերպումը. «...ինչպես նաև սահմանվի լրացուցիչ ավանդի արժեքի և այն գումարի՝ բոլոր մասնակիցների համար միասնական հարաբերակցությունը, որով ավելացնում է նրա բաժնեմասի անվանական արժեքը»:

Այստեղ հարկ է մեջ բերել Ռուսաստանի Դաշնության համանուն (թարգմանաբար) Օրենքի 19-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված սկզբունքայնորեն նույնաբովանդակ համարվող դրույթը, որում նշված միտքը համապատասխան կերպով է ձևակերպվում. «..., а также установлено единое для всех участников общества соотношение между стоимостью дополнительного вклада участника общества и суммой, на которую увеличивается номинальная стоимость его доли»¹⁰:

Այսինքն՝ հայերենում ճիշտ է ձևակերպել հետևյալ կերպ. «...ինչպես նաև սահմանվի **մասնակցի** լրացուցիչ ավանդի արժեքի և այն գումարի՝ բոլոր մասնակիցների համար միասնական հարաբերակցությունը, որով **ավելանում** է նրա բաժնեմասի անվանական արժեքը»:

Փաստորեն, հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ լրացուցիչ ավանդների ներդրմամբ կանոնադրական կապիտալի ավելացման գործընթացում ենթադրվում է, որ մասնակցի բաժնեմասի չափը (ԲԶ), որը նա կունենա ընկերության կանոնադրական կապիտալում, կկազմի.

$$\text{ԲԶ}(\%) = \frac{(\text{ԲԱԱ} + \text{ԼԱ})}{(\text{ԼԱԸԱ} + \text{ԿԿ})} \times 100 \quad (1)$$

որտեղ՝

ԲԱԱ-ն մասնակցի բաժնեմասի անվանական արժեքն է,

ԼԱ-ն մասնակցի կողմից կատարված լրացուցիչ ավանդի արժեքն է՝ ԲԱԱ×Գ, որտեղ՝

Գ-ն մասնակցի լրացուցիչ ավանդի արժեքի և այն գումարի՝ բոլոր մասնակիցների համար միասնական, հարաբերակցությունն է, որով ավելանում է նրա բաժնեմասի անվանական արժեքը՝ ԼԱԸԱ/ԿԿ (սահմանվում է ընկերության մասնակիցների կողմից),

¹⁰ Ст'а Федеральный закон "Об обществах с ограниченной ответственностью" (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.09.2024).

ԼԱԸԱ-ն լրացուցիչ ավանդների ընդհանուր արժեքն է,

ԿԿ-ն՝ ընկերության կանոնադրական կապիտալը:

Ինչ վերաբերում է ընկերության կանոնադրական կապիտալում երրորդ անձի ներգրավմանը, ապա ընկերության բոլոր մասնակիցների համար բաժնեմասնակցություններն այս դեպքում կհաշվարկվեն հետևյալ կերպ.

$$ԲԶ(\%) = \frac{(ԲԱԱ)}{(ՆԱ + ԿԿ)} \times 100 \quad (2)$$

որտեղ՝

ՆԱ-ն երրորդ անձի կողմից ներդրված ավանդն է:

Հարկ է նշել նաև, որ Օրենքում սահմանված՝ վերը նշված դրույթները կոչված են ապահովելու ներդրում չկատարող մասնակիցների իրավունքների պաշտպանությունը:

5. *Բիզնեսի ոլորտի զարգացմանն աջակցող տարածաշրջանային կառույցների ստեղծում:* Բարենպաստ միջավայր ստեղծելու համար առանձնահատուկ նշանակություն ունի տարածաշրջանային աջակցության ծրագրի մշակումը, որը պետք է գործարկվի համապատասխան նոր իրավական նորմերի հիման վրա, ինչպես նաև՝ փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացումը, որի իրականացումը որոշակի նպատակներ պետք է հետապնդի, մասնավորապես՝ այն պետք է ուղղված լինի.

- փոքր ձեռնարկատիրության վերաբերյալ դրական հասարակական կարծիքի ձևավորմանը,

- տարածաշրջանի տնտեսության առաջնահերթ ոլորտներում ինովացիոն գործընթացների ընդլայնման շահերի կենտրոնացմանը,

- տարածաշրջանում սեփականատերերի շերտավորմանը,

- տարածաշրջանի շուկաներ ապրանքներով և ծառայություններով ապահովմանը¹¹:

Վերոնշյալի համատեքստում հարկ է պնդել, որ պետական մարմինների հիմնական խնդիրը ոչ միայն փոքր և միջին ձեռնարկություններին ֆինանսական աջակցության ցուցաբերումն է, այլ նաև ձեռնարկատիրական գործունեության զարգացման որակապես նոր հարթակների կազմակերպումը, ինչը պետք է հիմնված

¹¹ St' u Романенко Е.В., Малое предпринимательство в омской области / Российское предпринимательство, 2008, № 11 (1).

լինի համագործակցության նոր սկզբունքների և մեթոդների վրա՝ այդպիսով ստեղծելով բիզնեսի զարգացման պայմաններ և խթաններ¹²: Ի դեպ, այս ուղղությամբ իրավական կարգավորման խնդիրները լայն իմաստով են արտահայտվում՝ որպես տեղում չվերահսկվող առևտրային գործառնություններ:

6. *Ձեռնարկատիրոջ «ազատություն»*: Ընդունված է համարել, որ ձեռնարկատիրության զարգացմանը նպաստող ամենաարդյունավետ լծակներից մեկը ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվողի «ազատականության» ապահովումն է: Այսինքն՝ նկատի ունենալով, որ տնտեսվարողի սեփականության իրավունքի պաշտպանությանը, փոխանցմանը, այդ իրավունքի արդյունավետ իրացմանը և ազատ ու արդյունավետ գործող շուկայի կայացմանն առնչվող խնդիրները պետք է արագ և օբյեկտիվ կերպով իրենց լուծումները գտնեն, ինչն էլ, իհարկե, հիմնականում կախված է պետական աջակցության համակարգերից: Այս տեսանկյունից, պետք է ընդլայնվեն ձեռնարկատիրությանը ցուցաբերվող ֆինանսական, իրավական և տեխնոլոգիական աջակցության ծավալները, նաև անընդհատ վերաներմուծվեն դրանց տրամադրման գործիքակազմերն ու ընթացակարգերը¹³:

Կրկին հարկ է անդրադառնալ այն գաղափարին, որ Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության զարգացման ներկա փուլում քաղաքակիրթ պայմանների և գործարար միջավայրի ձևավորման գործընթացում ի վերջո ծանրակշիռ նշանակություն պետք է ունենա պետության կարգավորիչ դերը և դրա ամրապնդումը: Կարևոր է նաև ընդգծել, որ թեև պետությունը պետք է ապահովի տնտեսական և քաղաքական ազատության պաշտպանությունը, միևնույն ժամանակ ձեռնարկատիրական գործունեությունը պետք է մնա «անձեռնմխելի», քանի որ վերջինս քաղաքացիների ազատ գործունեությունն է¹⁴:

¹² Актуальные вопросы развития местного самоуправления в России и за рубежом. Сборник статей / Под ред. А.В. Мадьяровой и др. – М., 2009. էջ 380

¹³ Ձեռնարկատիրական գործունեություն և ֆինանսներ: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ /Կարեն Հովհաննեսի Մամիկոնյան.- Եր.: 2019. էջ 138, էջ 4:

¹⁴ Мамиконян К.О., Пути совершенствования методологии финансово-экономической экспертизы: Методическое пособие. / Publisher: LAP LAMBERT Academic Publishing / 2019 International Book Market Service Ltd., p. 88, էջ 73:

ПРОБЛЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

Карен Оганесович Мамиконян

Кандидат экономических наук, доцент,
начальник отдела координации научных исследований и технического
апробирования, эксперт отдела Экономических и бухгалтерских экспертиз
Национального бюро экспертиз Республики Армения.

В настоящее время в Республике Армения невозможно полноценное функционирование и развитие рыночной экономики без малого и среднего предпринимательства, поскольку именно этот сектор наиболее гибко адаптируется к постоянно изменяющимся рыночным условиям, способствует формированию конкурентной среды, а также обеспечивает основы для развития цивилизованных рыночных отношений. Тем не менее, нестабильные положения, закреплённые в нормативно-правовой базе, регулирующей сферу малого и среднего предпринимательства, а также частые законодательные изменения в данной области, в определённой мере могут выступать в качестве сдерживающих факторов для эффективной организации и устойчивого ведения предпринимательской деятельности.

В статье проанализированы актуальные проблемы правового регулирования бизнеса в Республике Армения, которые, являясь сдерживающими факторами для развития предпринимательства, постоянно требуют новых подходов к их решению в контексте изменений в экономической ситуации страны и социального положения общества. В результате анализа была также подчеркнута значимость роли различных регулирующих рычагов государства в процессе формирования цивилизованных условий и деловой среды на текущем этапе развития экономики Республики Армения. В этом контексте также отмечено, что, несмотря на необходимость обеспечения государством защиты экономической и политической свободы, предпринимательская деятельность должна оставаться «неприкосновенной», поскольку она представляет собой проявление свободной деятельности граждан.

Ключевые слова: *малое и среднее предпринимательство, проблемы правового регулирования бизнеса, препятствующие факторы, правовые основы, бизнес.*

PROBLEMS REGULATING THE LEGISLATIVE ENVIRONMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

Karen H. Mamikonyan

Ph.D in Economics, Associate Professor,

Head of the Scientific Research and Technical Testing Coordination

Department, Expert of the Department of Economic and Accounting Expertise
of National Bureau of Expertises of the Republic of Armenia.

Summary: At present, the effective functioning and development of a market economy in the Republic of Armenia is impossible without small and medium-sized enterprises (SMEs), as this sector is the most flexible in adapting to constantly changing market conditions, contributes to the formation of a competitive environment, and also provides the basis for the development of civilized market relations. Nevertheless, the unstable provisions embedded in the regulatory framework governing the small and medium-sized enterprise (SME) sector, along with the frequent legislative changes in this domain, may to a certain extent act as constraining factors for the effective organization and sustainable operation of entrepreneurial activity.

This article analyzed a number of current issues related to the legal regulation of business in the Republic of Armenia, which, acting as impediments to the development of entrepreneurship, continuously require new approaches to their resolution in light of the changing economic and social conditions of the country. As a result of the analysis, the role of various regulatory instruments of the state in shaping civilized conditions and the business environment during the current stage of economic development in the Republic of Armenia has also been emphasized. In this context, it has also been highlighted that, although the state must ensure the protection of economic and political freedoms, entrepreneurial activity should remain “inviolable,” as it represents the free initiative of citizens.

Keywords: small and medium-sized enterprises, problems of legal regulation of business, hindering factors, legal foundations, business.